

Sint-Anneke Plage

*Herinneringen aan
het vakantie- en woondorp
van Sint-Annastrand*

1930 - 1969

VOORWOORD

In deze brochure lees je hoe, door de jaren heen, uit een grote troosteloze zandvlakte een bungalowpark ontstond. Voor de meesten was het een zomerverblijf, voor anderen reeds een vaste stek.

Het gezegde, “zet drie Antwerpenaars bij elkaar en ze stichten een clubje”, was hier ook van toepassing. Geen wonder dat het er in de zomermaanden gonsde van bedrijvigheid en ontspannende activiteiten.

De jeugd, waartoe ik toen behoorde, beleefde er een ongelooflijk deugddoende en onbezorgde tijd. Bij velen van hen, is die periode op het netvlies gebrand en onuitwisbaar in het geheugen gegrift.

Veel lees- en kijkgenot!

Josée Gevaerts
oud-bewoonster Sint-Anneke Plage

INHOUD

voor 1930
even terug in de tijd 2

1930 - 1960
de vakantie jaren 4
de oorlogsjaren 12
naar Sint-Anneke 13
aanlegplan 1945 14
de bungalowjaren 16
uit het fotoalbum 18
het verenigingsleven 20

1960 - 1969
de afscheidsjaren 22

1969 - 2011
de aanpassingsjaren 23

uit het fotoalbum 10, 18 en 24
colofon 28
nawoord

Sint-Anneke Plage

herinneringen aan
het vakantie en woondorp
van Sint-Annastrand

Stad Antwerpen

even terug in de tijd

een stukje geschiedenis van de Linker Scheldeoever

Pretdorp voor smulpapen

De naam *Sint-Anna* komt van de patroonheilige van de 12^e eeuwse Sint-Annakapel. Dit kleine gebedshuis was een bedevaartplaats en stond als parochiekerk middenin het gehucht Vlaams Hoofd, dat bij Zwijndrecht hoorde. Later werd de kapel vervangen door een grotere parochiekerk die ook aan Sint-Anna gewijd was. De dorpskern die als Sint-Anna of Sint-Anneke bekend was, bestond in 1908 uit een 80-tal panden, waarvan de helft café-restaurants waren. Op de plaats van de oor-

spronkelijke kapel staat nu het gebouw van de voetgangers- of Sint-Annatunnel.

Dankzij de wereldtentoonstellingen van 1885 en 1894 oefende het toenmalig Oost-Vlaamse gehucht een grote aantrekkingskracht uit op de Antwerpenaars. Deze wereldtentoonstellingen waren namelijk de aanleiding om Sint-Anneke uit te bouwen tot oord van vermaak. Twee ondernemers stampten er een paar ontspanningsgelegenheden voor de betere burgerij uit de grond. Het royale kursaal beschikte over een casino, een houten pier en een speeltuin. De chique *Trocadero*

was een imitatie van het gelijknamige Parijse etablissement.

Iets verderop lagen de jachthavens *Cirque Nautique* en *Royal Yachtclub*. Achter het fort, met zicht op de polders, openden een paar democratischere eetgelegenheden de deuren, zoals *het Veerhuis*. Hier konden dagtrippers een roeibootje huren en... Mosselen eten.

Antwerpse pretmakers en smulpapen zakten met de veerboot graag naar Sint-Anneke af. Sint-Anneke werd een echt pretdorp. Het waren gouden tijden voor lekkerbekken en piere-waaiers.

feestzaal in het oude Sint-Annadorp

*“Des zondags gaan wij naar Sint-Anneken
En in Sint-Anneken, dat is 't manneken
Op een, twee, drij zit zij dan heel blij
Lustig in een touter met mij.”*

Zo zongen de Antwerpenaars in het begin van de vorige eeuw hun vreugde uit toen ze naar hun pretdorp trokken aan de overzijde van de stroom.

De naam *Sint-Anneke Plage* herinnert nu nog aan het verdwenen (pret)dorp Sint-Anna.

Pootjebaden dankzij voetgangerstunnel

In 1923 vindt er een grote verandering plaats: het dorp Sint-Anna moet verdwijnen voor de bouw van de voetgangerstunnel en de Waaslandtunnel (*de konijnenpijp*). Zwijndrecht wordt verbonden met de stad Antwerpen.

Sint-Anneke lag al goed in de markt bij de Antwerpenaars, maar met de voltooiing van de Waasland- en de Sint-Annatunnel was het hek helemaal van de dam. Na de feestelijke inhuldiging van de tunnels in september 1933 hoefde men niet langer de overzetboot te nemen. Zonneklopers en pootjebaders kwamen nu massaal naar een echt stukje strand, gecreëerd door jarenlange zandopspuitingen: de Sint-Anna Plage was een feit.

Schelde

casino Lusthof in het oude Sint-Annadorp

**voor
1930**

Scheldestrand

de vakantie-jaren

Van gratis kampeerterrein tot tentenmelker

In 1932 bereikte de economische crisis haar hoogtepunt. Reizen was niet meer zo evident. Maar de Antwerpenaar is vindingrijk. Hij zocht naar een goedkope ontspanning, baande zich een weg door de bosjes en ontdekte aan de bocht van de Schelde een enorme zandvlakte. Dit was een uitstekende plaats om een tent op te zetten. De ontdekking ging rond als een lopend vuurtje en al gauw volgde de ene tent na de andere. Gezonde lucht en veel speelruimte voor kinderen: iedereen was content.

Geen enkele officiële instantie heeft die tenten ooit verboden. De kampeersers geloofden echt dat dit terrein hun stilzwijgend werd toegezegd. Maar schone liedjes duren niet lang...

dahlia's en gladiolen

— Concessionaris Draps liet grote velden met dahlia's en gladiolen aanleggen. Hij verkocht de bloemen tijdens speciale gelegenheden, zoals Moederdag. Zo kregen bijna alle moeders van de plage op 15 augustus steevast een bos bloemen van partner of kind(eren) cadeau.

de eerste tentjes

In 1934 schreef IMALSO (*Intercommunale Maatschappij van den Linker Scheldeoever*, opgericht in 1929 om beide Scheldetunnels te bouwen en te beheren) een aanbesteding uit voor een afgebakend terrein dat de naam Antwerpen-Strand zou krijgen. De pachter Emile Draps haalde als hoogste bieder de concessie binnen. Aanvankelijk voor een termijn van tien jaar, maar het zou tot eind 1960 duren voor de concessie verviel.

Draps wilde zo snel mogelijk zaad in het bakje zien. Onder het mom "de grote toeloop naar het strand te ordenen, de veiligheid te garanderen en het behoud van de goede zeden te verzekeren," vroeg hij aan iedereen 2 frank inkomgeld. Bewoners kregen een vrijgeleide die zij steeds moesten tonen. Kaart vergeten? 2 frank betalen! Zo simpel was dat.

Om meer geld te kunnen vergaren, eiste Draps vervolgens pachtgeld. Het gewone volk moest het gunstige gelegen gebied aan het strand verlaten en werd naar het terrein links van de ingang verbannen. Iedereen kreeg een plaats van 25 m² toegewezen en moest 100 frank pachtgeld betalen.

De verenigde kampeersers vonden dat de concessionaris te inhelig was en protesteerden hevig. Na verschillende onderhandelingen bedroeg de pacht voor 160 tenten 25 frank. Maar in 1935 trok Draps het pachtgeld weer op tot 50 frank.

(boven) luieren in de schaduw van de bomen
(onder) vereniging V.K.A.S. op het strand

In 1936 wijzigde de inrichting van het tentenkamp. Kampeersers kregen een terrein van 100 m² ter beschikking als ze 150 frank betaalden voor een perceel langs de Schelde en 125 frank voor een perceel elders. Op het einde van de zomer moesten ze de tenten weer afbreken.

Houten huisjes en hogere huurprijzen

Veel tenten waren inmiddels vervangen door houten constructies. Ook deze bouwwerken moesten kampeersers aan het einde van het seizoen afbreken en de volgende zomer weer opbouwen.

Vanaf 1936 werden vaste houten constructies met een slaapgelegenheid toegestaan. Architect Van Averbke, toenmalig hoofdbouwmeester van Antwerpen, moest hiervoor de bouwplannen wel eerst goedkeuren. Kort daarop verschenen overal zomerhuisjes. Eerder kreeg Emile Draps al van IMALSO de toelating om 37 bungalows in de Kastanjeaan te bouwen. Er werden ook vele vakantiehuisjes zelf gebouwd. Deze niet-officiële woningen werden nooit opgenomen in de bevolkingsstatistieken voor het Linkeroevergebied, ook al telde de plage tot in de jaren 50 meer permanente bewoners dan de rest van het gebied.

Op de plaats waar nu het ijsalon staat (aan de ingang), haalden de kampeersers hun water uit een artesische bronput. In 1937 sloot de concessionaris een contract af met de Antwerpse Waterwerken. Hierdoor beschikten de kampeersers over waterkranen. In tegenstelling tot wat in de aanbesteding stond, werd het huisvuil niet door de Openbare Reinigingsdienst opgehaald, maar door een eigen dienst van Draps. Voor deze diensten moest extra worden betaald: 5 frank voor het water en 5 frank voor de huisvuilophaling. Dit vonden de bewoners van het tentenkamp nog aanvaardbaar. Nadien verhoogde Draps de pachttarieven nog eens – tot 192,50 en 167,50 frank. Daar hadden de bewoners het moeilijker mee. En ook de volgende jaren bleven de huurprijzen stijgen.

(boven) zicht op het tentenkamp in 1935

frisse duik na het zonnebaden

kleine en grote kinderen spelen op de wip

verkoeling na een zonnige dag

Vive les vacances!

Olé, congé payé!

Na een periode van sociale onrust werd in 1936 een belangrijke wet ingevoerd: de *wet voor jaarlijkse betaalde vakantie*. Alle grote bedrijven moesten hun arbeiders en bedienden minstens zes betaalde vakantiedagen geven. Deze *congé payé* was een echte maatschappelijke revolutie. Arbeiders en bedienden klopten voor de wet het hele jaar door zesdaagse werkweken. Maar plots was er tijd voor gezinsuitstapjes. Recreatiemogelijkheden die tot

dan toe enkel voor de elite waren weggelegd, waren nu ook haalbaar voor de werkende klasse. Sociale organisaties speelden snel in op de nieuwe mogelijkheden.

In het begin dienden de vrije dagen vooral om even op adem te komen. De man in de straat kon toen niet ver reizen en bovendien hadden de meeste mensen er geen geld voor. Maar voor de Antwerpenaars lag Sint-Anneke Plage wél binnen handbereik. De plage kreeg zo een nieuwe toekomst, die van de *congé payé*.

(boven) plezier op het strand

Klein Blankenberge

In 1936 kocht Draps een houten windmolen uit de 18e eeuw, die naar Antwerpen-Strand gebracht werd. De molen kwam uit Kwaadmechelen, waar hij plaats moest ruimen voor het Albertkanaal. In de buurt van de molen werd een parcours gebouwd voor elektrische bootjes.

In die periode kwam ook de wandeldijk tot stand. Eet- en drankgelegenheden rezen als paddenstoelen uit de grond: *de Zeemeeuw*, *de Pauw*, *de West-End*, *Lantaarnhof*, *de Worstepan*, *de Zeester*, *de Miami*, *de Lido*, *de Kursaal*, ...

Louis en Sylvie, *de Jean en de Gust* waren de kruideniers van dienst. Brood was te koop bij *bakkerij Lambrechts*. Voor het vlees was *slagerij Van Poucke* de plaats.

Kraakverse vis- en schaaldieren vond je dan weer bij *Gilbert Boeckx - Stijnen*. In drogisterij *de Mast* kon je een middeltje voor elk probleemje kopen. De frituren *Jeanne* en *De Wolf* bakten heerlijke frietjes. Lekkere ijsjes waren verkrijgbaar bij cremeries *Roma* en *Roxy*. Bij *de Kreukel* verkochten ze souvenirs en strandgerief. In het openluchtzwembad kon je baantjes trekken en voor een frisse duik in de Schelde kon je je omkleden bij *de Waterrat* en *Modern*: twee gebouwtjes die er van buiten uitzagen als bungalows, maar van binnen met allemaal kleedhokjes ingericht waren.

In de bekende stand van *Parein*, een stenen constructie met een overdekte halfronde luitel, werd elke zondag een loterij gehouden met prachtige hoofd- en troostprijzen. In de Rollskating

kon je met gewielde voeten volop rondjes rijden. In de kiosk op het strand kon je iets om te lezen meegraaien. Iets verderop stonden er plonsbaden voor de kleinsten. Kinderen dolden in de grote speeltuin, waar de schommels precies echte bootjes waren.

Met zijn openluchtzwembad, bootjes, lachpaleis en achtbaan was het lunapark tot de oorlog dé blikvanger. Het bordkartonnen *Oud-Brabant*, uit de Wereldtentoonstelling van 1935, trok in de vooroorlogse jaren ook veel bezoekers aan. Op en rond de plage heerste de sfeer van Blankenberge in 't klein.

VERLIEFDE KOPPELS TUSSEN HET KREUPELHOUT

“Wanneer het tamelijk weer is, komen aldaar vele verliefde koppels tussen het kreupelhout liggen en de tegenwoordigheid van dezen politieagent belet aan menig koppel wat al te vrijpostig te zijn. Dan slenteren aldaar ook vele kerels rond die deze koppels komen bespieden en bij gelegenheid ook geld afpersen, dat er tussen deze bespieders zijn, drager van een stok met haak waarmede zij dan, wanneer deze koppels liggen te spelen, handzakjes en pelzen bijtrekken en er dan mede verdwijnen.”

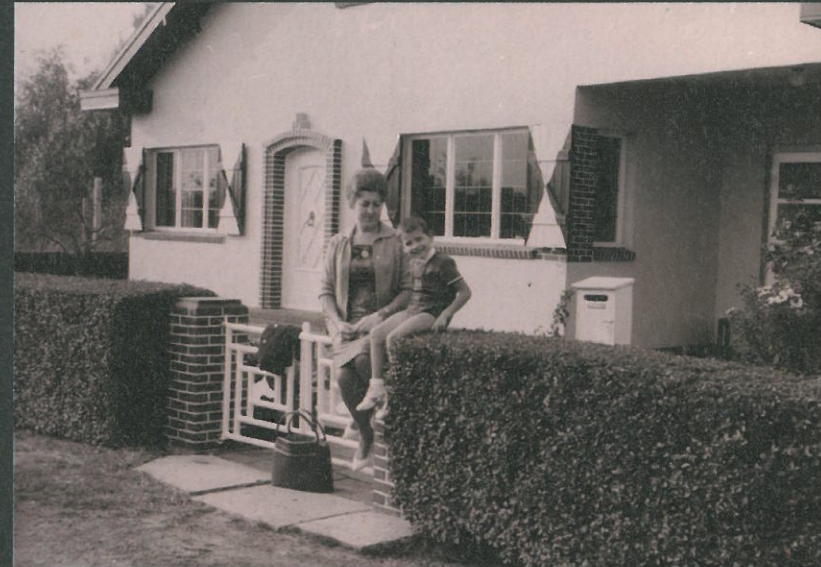
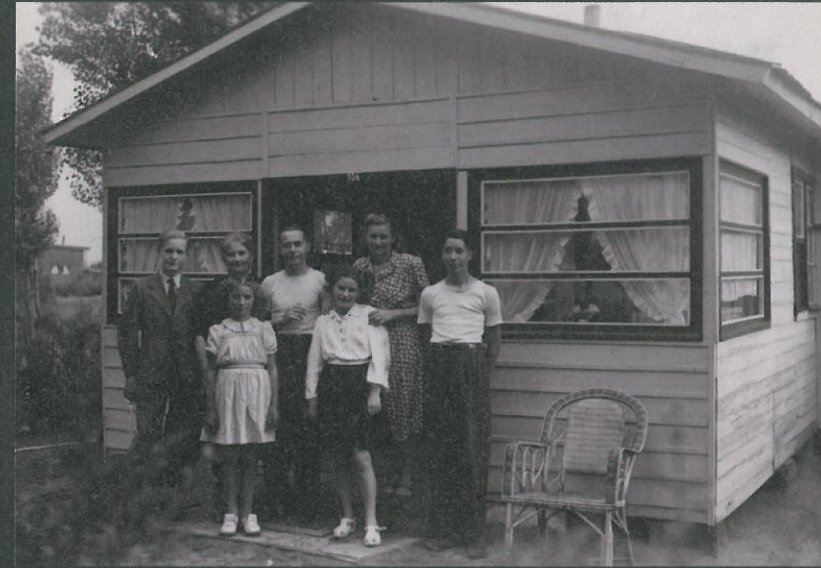
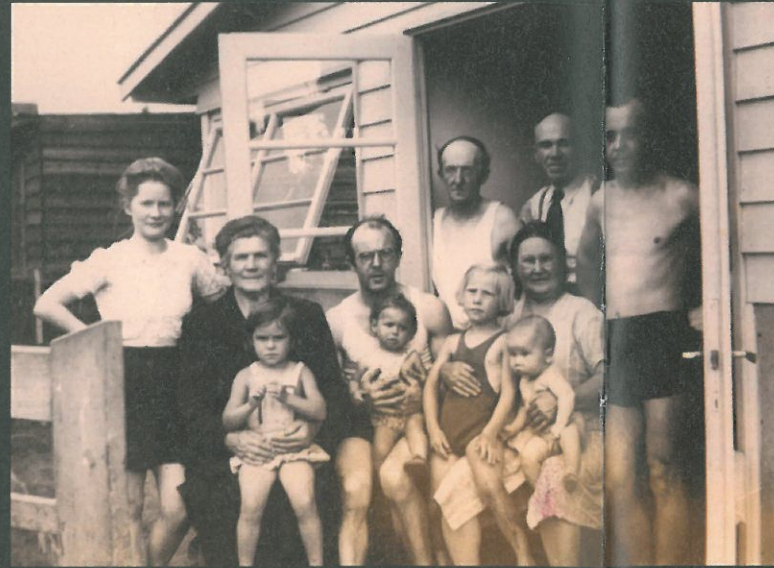
uit het verslag van een politieagent

advertentie voor beenhouwerij Van Poucke - Pauwels

Mit het fotoalbum

de oorlogs-jaren

verkommering en V-bommen

Toen de Duitsers in mei 1940 België binnenvielen, maakten ze van Sint-Anneke een zogenaamd spergebied. De toegang tot de plage was enkel mogelijk met een *Eintrittskarte* voorzien van een hakenkruisstempel.

Emile Draps ziet met lede ogen aan hoe veel zaken verkommeren: tijdens de oorlog is er weinig geld en materiaal beschikbaar voor onderhoud van bijvoorbeeld het lunapark en Oud-Brabant. Af en toe vindt ook een overstroming plaats, want de opgespoten gronden blijken toch niet voldoende te zijn opgehoogd.

veel gezinnen uit de stad trokken naar het strand

Verder richtte een bombardement in 1942 veel schade aan: ongeveer 150 bungalows raakten beschadigd. Op 13 oktober 1944 viel de eerste V-bom in Antwerpen. In totaal troffen er meer dan 600 V-bommen Antwerpen en omgeving. 48 bommen troffen Linkeroever, waarvan 3 de plage. Gelukkig vielen die in een onbebouwd gedeelte en bleven ze zonder schade of slachtoffers.

In deze donkere jaren was het moeilijk om aan geld of materiaal voor herstellingen te geraken. Na de oorlog moest bijna alles worden heropgebouwd.

Daar loopt iets van Sint-Anna onder

— Sint-Anna, Jezus' grootmoeder, beviel pas op zeer hoge leeftijd van Maria. Daarom wordt ze beschouwd als de beschermheilige van zwangere vrouwen. Het gezegde *daar loopt iets van Sint-Anna onder* betekent *daar zit iets onbehoorlijks in* of *dat is niet helemaal pluis*. Het slaat dan ook op zwangere vrouwen of vrouwen van wie men denkt dat ze zwanger zijn.

1940-1945

Tijdens en vlak na de oorlog kwamen veel gezinnen uit de stad naar het Sint-Annekestrand. Het aantal bungalows nam flink toe. Mensen investeerden hun spaarcentjes in zelf in elkaar geknutselde bouwsels. De eigenaars moesten zich enkel verantwoorden tegenover de concessionaris, wat tot wildgroei leidde.

(boven) de donkere oorlogsjaren

Antwerpenaars die zich in Sint-Anneke wilden ontspannen, konden op verschillende manieren de overtocht maken.

Sint-Annekesboten

Vanaf 1840 voeren de eerste stoomschepen tussen rechter- en linkeroever. Maar tijden veranderen en de oude stoomboten verdwenen. In juni 1953 maakte de eens zo populaire Sint-Annekesboot de laatste overtocht. Daarna nam rederij Flandria deze overzetdienst over.

Sint-Anna Express

Tussen de voetgangerstunnel en Antwerpen-Strand werd op Linkeroever begin jaren 1930 een privéspoorlijntje aangelegd. Tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog bleef deze spoorlijn in gebruik. Enige tijd na de oorlog werd de verbinding onderhouden door een open toeristentreintje.

(boven) moeder en dochter op de overzet naar Sint-Anneke

(onder) Sint-Anna Express

naar Sint-Anneke!

Flandria

In 1922 stichtte Eugene Van Marcke de Interprovinciale Stoombootdiensten, met het Steen als aanlegsteiger. In het begin vervoerden de boten vooral graan en melk tussen Antwerpen en Doel. Af en toe reisden ook passagiers mee. Van Marcke zag al snel in dat passagiers vervoeren een veel lucratiever handeltje is dan vrachtvervoer. Achter elke succesvolle ondernemer staat een sterke vrouw. Meer zelfs, echtgenote Marguerite was eigenlijk de spil van het bedrijf. Ze deed de boekhouding, maakte reclame voor de overtochten, beheerde de ticketverkoop en fungeerde ook nog eens als kokkin.

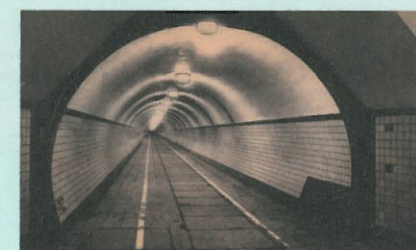
Ook Draps probeerde een graantje mee te pikken. Hij sloot met Van Marcke een akkoord om het verkeer tussen de rechteroever en de plage te verzekeren.

(boven) aanlegsteiger

(onder) Flandria-boten

De Polder

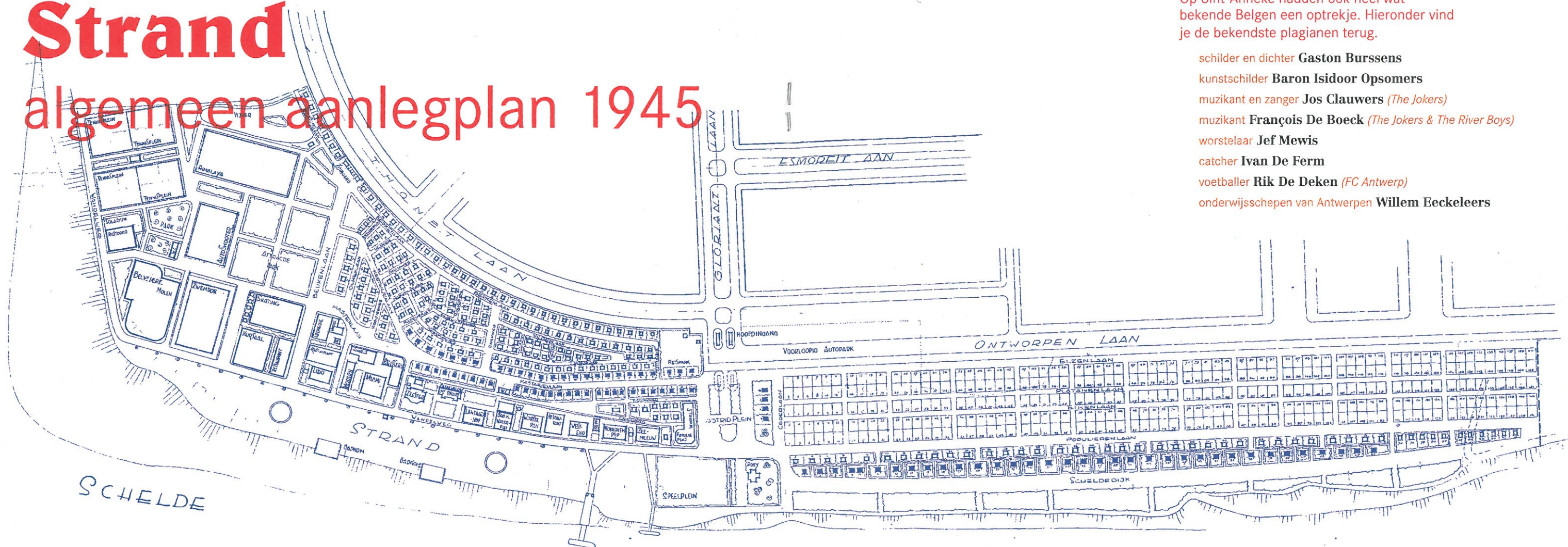
Ook de heer Van Driessche, een andere ondernemer, vond met zijn autobusbedrijf De Polder een gat in de markt. Zijn bussen vertrokken aan het Centraal Station en zetten de passagiers af aan de ingang van de plage.

Voetgangerstunnel en Waaslandtunnel

In 1929 schreef intercommunale IMALSO een aanbesteding uit voor de bouw van een verbinding onder Schelde. In het begin was het de bedoeling om een tunnel voor zowel voetgangers als motorvoertuigen te bouwen. Dat plan ging niet door en er kwamen twee aparte tunnels: een voor voetgangers, een andere voor motorvoertuigen. In 1933 huldigde de koninklijke familie de voetgangerstunnel en de Waaslandtunnel feestelijk in. In 1951 werd de tol in de voetgangerstunnel (0,50 frank) afgeschaft. Zeven jaar later verdween ook de tol in de Waaslandtunnel (10 frank voor personenwagens).

voetgangerstunnel

Op Sint-Anneke hadden ook heel wat bekende Belgen een optrekje. Hieronder vind je de bekendste plagianen terug.

kunstschilder Baron Isidoor Opsomers

muzikant **François De Boeck** (*The Jokers & The River Boys*)

worstelaar **Jef Mewis**

catcher **Ivan De Ferm**

voetballer **Rik De Deken** (*FC Antwerp*)

onderwijsschepen van Antwerpen **Willem Eeckeleers**

een getuigenis van Peggy Smits

“Sint-Anneke in één woord omschrijven, is niet moeilijk: fantastisch! Ik heb daar in mijn jeugd dan ook veel tijd doorgebracht. Mijn ouders, tante en grootouders hadden er allemaal een bungalow. Elke zomer verhuisden we naar daar met heel ons hebben en houden. We namen thuis een taxi-colli, een soort camionette met achteraan houten banken. We hielden ons vast aan een touw en

in het midden stonden de valiezen. De bekaal met onze goudvis hield ik op mijn schoot.

Onze bungalow was niet groot, maar wel heel gezellig. Hij had een keukentje, een eetkamer, een salon met een petroleumvuurtje en een slaapkamer met een gordijn tussen mijn bed en dat van mijn ouders. De wc stond buiten. Een haag scheidde de bungalows. De bungalow van mijn

bomma heette Villa Peggy Rita en was naar mijzelf
en mijn nicht genoemd.

De bungalows werden in de jaren '60 onteigend en afgebroken. Er was veel protest bij de afbraak. Op de plaats van de bungalows staan nu een speelweide en een parking. 'Den Draps', de toenmalige eigenaar van zowat alles op Sint-Anneke, was een echte geldwolf. Die man

vroeg werkelijk voor alles geld. Zelfs om op het domein te komen moesten bezoekers betalen. Draps woonde zelf ook op Sint-Anneke, in een stenen villa waar nu restaurant-feestzaal An's Hoeve is."

de bungalow-jaren

Na de oorlog moesten vier rijen zomerverblijven tussen de Scheldelaan en de Populierenlaan afgebroken worden. Ze zouden plaats maken voor slechts twee rijen bungalows, waardoor de helft van de betrokken bewoners hun eigen stek kwijt was. Deze gedupeerde eigenaars kregen van Draps de schriftelijke toelating om hun constructies opnieuw op te bouwen op een andere plaats, namelijk aan de westzijde, in wat bekend stond als *Groot Kamp*.

Heropbouw en heisa

In 1946 volgde de zoveelste verandering. De zomerresidenten mochten er voortaan ook tijdens de wintermaanden verblijven. Voor sommigen werd Sint-Anneke dus hun vaste stek. Vanaf toen werden de bungalowbewoners als *normale* bewoners van Antwerpen beschouwd. Ze kregen dezelfde rechten en plichten als de inwoners van de stad. Op hun identiteitskaart stond als adres slechts Antwerpen-Strand, omdat de stad de straatnamen binnen de concessie niet aanvaardde.

Landmeters van de stad herschatten in 1947 de heropgebouwde bungalows, met een forse verhoging van het kadastraal inkomen als gevolg.

Een paar jaar later ontstond er opnieuw heisa. De Thonetlaan zou worden verlengd, waardoor die over het terrein van Antwerpen-Strand zou lopen. De stad oordeelde dat Draps geen toelating had mogen geven om de eerder afgebroken bungalows daar opnieuw op te bouwen. De afsluitdraad van IMALSO, die het concessie terrein afbakende, werd verplaatst en een derde van de bungalows moest worden afgebroken. Maar na enkele jaren kreeg Draps een aanzienlijke uitbreiding van zijn concessie. De draad werd veel verder teruggeplaatst en de Thonetlaan werd toch niet doorgetrokken. De getroffen bewoners hadden hun bungalow dus voor niets laten afbreken. De emotionele schade was groot.

Door de aangepaste concessie ontstond een nieuwe wijk. De straten Floralaan, Kersenlaan, Essenlaan en Cornuslaan werden aan de reeds bestaande Scheldelaan, Populierenlaan, Eikenlaan, Platanenlaan, Elzenlaan, Varenweg en Hortensialaan toegevoegd. De straten aan de westkant van de ingang vormden het zogenaamde *kamp*, een verwijzing naar het vooroorlogse tentenkamp. Dit gebied was 13,250 hectaren groot, ongeveer de helft van de totale grootte van Antwerpen-Strand.

1945 1960

(boven) een koele duik in het zwembad
(onder) wandelen op de dijk

Rond 1950 kwam een eerste aanzet tot ruimtelijke ordening. Een verblijf moest volgens plan en met duurzame materialen worden gebouwd. Tussen de bungalows moest er ook voldoende ruimte zijn. De tijd van de *provisoirische* bungalows was voorbij. Een bungalow moest bestaan uit een ruime woonplaats, twee slaapkamers, een keuken en een veranda. Een rommelkot met kolenvoorraadbak behoorde ook tot de standaarduitrusting.

Na verloop van tijd ontstond een heus bungalowpark. Veel kinderen beleefden hier de tijd van hun leven. Elke dag was er wel iets te beleven.

De Antwerpse middenstand verloor in de jaren 1950 een villa tijdens de jaarlijkse eindejaarsactie. Een brandweercommandant was toen een van de gelukkige winnaars. Hij liet zijn stulpje optrekken nabij de Wandeldijk, naast kruidenier Louis. De villa staat er nog steeds. Ze doet nu dienst als tuinbouwschool.

de lokroep van de middenstand

De West-End-vrienden hielden een Miss Plage-verkiezing.

In café de Pauw werden modeshows gelopen en kleren en pelsjassen verkocht.

Er werd dagelijks met soep geleurd door de mensen van Het Nieuw Soeplokaal uit de Franckenstraat in Antwerpen-centrum. Kooplustigen konden met hun pot aanschuiven en dagverse soep verkrijgen, die werd verdeeld uit een grote bidon achter op een camionette.

De mosselprinsessen brachten de eerste mosselen persoonlijk naar de plage. Hun schuit legde aan de Flandriasteiger aan. Ze werden er opgewacht door een delegatie van de plaatselijke vishandel, mosselhandelaars en het actiescomité Antwerpen-Strand.

(boven) er waren in de jaren 1960 vele horecaken aan de dijk

Satellietstad met jachthaven en zwembad

Het aantal woningen op Linkeroever nam zodanig toe dat men al gauw sprak over een satellietstad van Antwerpen.

Terwijl Emile Draps de verloederde restanten van zijn pretpark opruimde, opende gouverneur Richard Declerck in 1950 ten zuiden van de plage een jachthaven van 32 500 m². Op het Galgenweel werd een zwembad en zeilplaats ingehuldigd. Er kwam ook een camping. Niet ver van deze kampeergelegenheid werd een achtbaan en een foorrad gebouwd. Kleinere speeltuigen en accommodaties zoals een stortbad en schommels werden op het strand tussen de zonnekloppers geplaatst. Vooroorlogse horecaken zoals de *Konijnenpijp* en *Fritz* behoorden definitief tot het verleden. *De Pauw*, een nieuw restaurant-feestzaal, en ijsalon *Roma* zouden echter goed boeren.

Nit het fotoalbum

de Toverrivier (la Rivière Mystérieuse of *de bootjes*) was een populaire attractie rondom de molen van Sint-Anneke

Van garage tot kapel

Ook het parochieleven kwam na de oorlog weer snel op gang. Het aantal parochianen van paterpastoor Frans Janssens groeide gestaag: van 102 in 1946 over 451 in 1949 tot meer dan 500 in 1950. Velen van hen gingen elke zondag trouw naar de mis. Met zijn vooruitziende blik diende de paterpastoor al in 1945 een aanvraag in om aan het Sint-Annastrand een kapelanie of hulpkapel te bouwen, "ten dienste van parochianen op een half uur gaans van de parochiekerk."

De oprichting van de kapel had veel voeten in de aarde. De zondagse misvieringen vonden eerst plaats in een garage van een villa en daarna in een leegstaand zomerhuisje. De behoefte aan een volwaardige kapel was er alleszins. In de zomer van 1948 werd een houten barak gekocht, die

voorlopig dienst deed als kapel. Die geïmproviseerde kapel stond op een terrein in de Gloriantlaan, net buiten de concessie. In de zomer volgden gemiddeld 300 gelovigen er de zondagsmis, gespreid over twee erediensten: om 9 en om 11 uur. 's Winters vond maar één mis plaats.

In mei 1952 werd in de kapel een Mariabeeldje gewijd. De bewoners van Antwerpen-Strand kozen een geschikte naam: *Onze-Lieve-Vrouw-ter-Schelde*. Die naam werd ook aan de kapel gegeven. Het jaar daarop werden de werken gestart voor een volwaardige kapel. De parochianen zetten zich met man en macht in. Eind 1954 was het dan zover: bisschop Calewaert zegende de kapel in. Pater Andries Quaghebuer kon trots zijn op zijn bedepplaats, zijn parochianen, en iedereen die bij de bouw van de kapel betrokken was.

In maart 2000 brandde de kapel volledig uit. Enkel de hal, die de brand weerstond, is nog een tastbare herinnering aan een lang vervlogen tijd.

de beroemde molen van Sint-Anneke

was een maalvaardige windkorenmolen. Hij stond op het dak van een horecazaak op het strand van Sint-Anneke, maar werd niet maalvaardig gemaakt. In 1990 beschadigde een storm de molen zo zwaar dat hij moest worden gedemonteerd. De onderdelen werden achter het restaurant geplaatst. Zes jaar later stak een verkleumde dakloze de onderdelen in brand om zich te verwarmen. In 2000 werd de molen gerestaureerd en enkele jaren later werd ze zowaar weer maalvaardig gemaakt.

de kerk Onze-Lieve-Vrouw-ter-Schelde

het verenigingsleven

Antwerpen-Strand kende een rijk verenigingsleven. Deze verenigingen organiseerden ontspannende activiteiten voor hun leden en verdedigden hun belangen.

Verenigde Kampeeders Antwerpen Strand

Enkele jaren voor Antwerpen-Strand een concessie werd, trokken de pioniers van de plage door de *brousse* van Linkeroever om hun tenten op te slaan aan de oever van de bocht van de Schelde. Ze werkten hard om het terrein te effenen en de kreek, die toegang tot de Schelde gaf, schoon te maken.

Om de belangen van de kampeeders te verdedigen, stichtten ze in 1933 een vereniging: *Verenigde Kampeeders Antwerpen Strand (VKAS)*. In de zomer organiseerde de VKAS activiteiten in cafés *De Worstepan* en *De Pauw*. De week van Antwerpen Kermis was het orgelpunt. Dan werden onder meer volksspelen en verklede fietstochten georganiseerd. Op Moederdag werden moeders en kinderen vergast op gratis chocolademelk en koffiekoeken. 's Avonds vond, voor de vaders, een gratis bierfeest plaats. De afsluitende taptoes waren onvergetelijk.

Voorzitter Louis Goris en zijn ploeg vochten tot het bittere einde voor de belangen van hun leden en Sint-Anneke.

Vereniging Eigenaars Bungalows Antwerpen Strand

Tijdens de Duitse bezetting palmde de Duitsers enkele bungalows in de Kastanjelaan in. De verdreven eigenaars lieten het daar niet bij en stichtten de *Vereniging Eigenaars Bungalows Antwerpen Strand (VEBAS)*. Onder impuls van voorzitter Jos Klerks eisten ze een vergoeding van de stad Antwerpen. Eén van de verdreven eigenaars, Fé Van Hal, legde in café *De Witte Leeuw* uit hoe hij eigenhandig een vergoeding van de stad uit de brand wist te slepen. Hij werd prompt tot ondervoorzitter gebombardeerd.

Op vergaderingen troffen de leden voorbereidingen om hun bungalows en Sint-Anneke zo snel mogelijk opnieuw op te bouwen zodra de oorlog voorbij was. Om Antwerpen-Strand te voet te kunnen bereiken, onderhandelden ze met de burgemeester, met IMALSO en zelfs met de Duitsers over een vrije passage door het mijnenveld. En om geld voor de slachtoffers van de bezetting in te zamelen, organiseerde VEBAS feesten, bokswedstrijden en volksdansen.

Na de oorlog bleven enkel Fé Van Hal en Jef Zegers als bestuursleden over. Enkele jongere *Plagianen* versterkten de rangen en hielden de naam van VEBAS hoog. Café *De Zeemeeuw* werd het nieuwe clublokaal. VEBAS startte nieuwe activiteiten op zoals biljarten en zwemmen. Jos Kiekens en zijn zus, tante Anna, stonden steeds op post om zwemles te geven. Het seizoen werd steeds met een heerlijk afscheidsdiner afgesloten.

Red Star Club

Twee pioniers van de plage, Jacques Breugelmans en Antoon Volkaerts, stichtten in 1936 de *Red Star Club*. Ze ontleenden de naam aan rederij *Red Star Line*. Bij alles wat georganiseerd werd, probeerde de Red Star Club steeds het volkse karakter van de Antwerpenaars in ere te houden.

De vereniging bood haar leden (gezonde) ontspanningsmogelijkheden aan. Feestbestuurder Fé Vermeyen organiseerde dan weer kleine en grote feesten. Een deel van de opbrengst werd voor liefdadigheid gebruikt. Zo kreeg bijvoorbeeld de vakantiekolonie *Een tijdje buiten* verschillende jaren sponsoring.

Tijdens de oorlogsjaren brandde de club op een laag pitje, maar na de bevrijding draaide alles weer op volle toeren.

Onder impuls van de jongeren trad in 1948 de kanosport op de voorgrond. Hierdoor werd de naam van de vereniging gewijzigd in *Red Star Cano Club (RSCC)*. Aan de werking veranderde niets. Op een stuk braakliggend terrein voor de bungalows van Antoon Volkaerts en de familie Breugelmans vonden alle festiviteiten plaats.

Tijdens Antwerpen Kermis werd er van alles op touw gezet: volksspelen, verklede voetbalmatchen, versierde fietsen en trotinettes, kanowedstrijden, poppenkast, een ballonwedstrijd, films met Charlie Chaplin, ... Op Moederdag werden moeders en kinderen getraakteerd op chocolademelk en koeken. Met het muziekkorps vooraan zette de feeststoet zich in beweging richting wandeldijk. Daar werd eerst mevrouw Draps in de bloemetjes gezet en vervolgens de ereleden. 's Avonds vond tot in de vroege uurtjes een *bal populaire* plaats. De week eindigde stevast met een lampion-entocht.

In de tweede helft van de jaren 1950 volgde Fernand Gevaerts Fé Vermeyen op als feestbestuurder.

De weergoden waren de RSCC meestal genegen, maar de voorzitter droomde desondanks al jaren van een pergola. In 1956 kreeg de club hiervoor een bouwvergunning. Onderwijsschepen Mathilde Schrooyens huldigde de pergola feestelijk in. Niet alleen de kano's werden zo beschut, maar ook de biljarttafel, de ton en de schijvenbak.

De winteractiviteiten vonden steeds plaats in hotel *Antwerp Billard Palace* op het Astridplein. Daar verraste Sinterklaas de kleintjes met speelgoed en de oudere kinderen met een dagtrip.

In 1961, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de club, werden bestuur en leden uitgenodigd op het stadhuis. De club trok er in stoet naartoe. De voorzitter ontving veel gelukwensen, zoals een telegram van koning Boude- wijn en koningin Fabiola. De dag werd afgesloten met een feestmaal.

In de tweede helft van de jaren 60 veranderde de vereniging nogmaals van naam. RSCC stond vanaf dan voor *Red Star Camping Club*.

RSCC Jeugdafdeling

De jeugdafdeling was een bloeiende en actieve tak van de club. De jeugdleden speelden vooral toneel. Enkele toneelstukken die toen werden opgevoerd: *Schoolziek* van Tony Jonkers en *Moederslied* van Berthe De De-ken. Fernand Gevaerts herwerkte deze stukken voor het jonge volkje. De jeugdafdeling nam verder drie Sinterklaasfeesten voor haar rekening. Ten slotte gaf de jeugdafdeling toneelvoorstellingen in *Kinderpreventorium Hickendorf* in Westmalle.

Behalve toneelspelen, organiseerde de jeugdafdeling gemas-kerde kinderbals, voordracht-avonden en fietstochtjes naar Hofstade en Hoogerheide.

Andere verenigingen op Antwerpen-Strand

VEESAS

Vereniging der uitbaters
STATOEKO

Sint-Anna Toekomst Comité
De West-End Vrienden
De Kursaal Vrienden
Afdeling Antwerpen-Strand van
het Nationaal Christelijk
Middenstandsverbond.

de waterramp van 1953

— Niemand kan de waterramp van 1 februari 1953 vergeten. Een catastrofale overstroming trof het gebied van de Lage Landen. Uiteraard was het leed op Sint-Anneke nauwelijks te vergelijken met de ramp in Nederland. Maar in een zelden gezien noodweer trad de Schelde ook hier buiten haar oevers en zette het lager gelegen gedeelte van Antwerpen-Strand onder water.

De gierende wind en het beukende water hadden er heel wat schade aangericht. Er werd met man en macht gewerkt om te redden wat er te redden viel. Van alle kanten kwam iedereen die zelf geen schade had toegesnel om de anderen te helpen. Op plaatsen waar het water binnengedrongen was, botsten meubels tegen elkaar en tegen de muren.

Dankzij de vele helpende handen was 's namiddags het meeste leed geleden. Meer kon men voorlopig niet doen. Met de nodige zenuwen en schrik werd naar de volgende vloed uitgekeken. Gelukkig was de wind in kracht afgenomen. Er werd wacht gelopen om voorbereid te zijn en de tijd werd nauwkeurig in de gaten gehouden. Eindelijk kwamen de geruststellende berichten: het kolkende water stijgt niet meer.

Zomergasten die dat weekend toevallig op Linkeroever waren, hadden wel een probleem. De autobussen reden niet, dus was er maar één oplossing: de benenwagen. Maar toen ze aan de voetgangers-tunnel aankwamen, bleken de roltrappen en de lift niet te werken. Met de trap naar beneden was geen probleem. Maar naar boven? Dat is verdorie hoog! Ondanks alle obstakels is iedereen toch goed thuisgekomen.

de afscheids-jaren

Iedereen had het er erg naar zijn zin, maar in september 1960 pakten donkere wolken zich samen boven het bungalowpark.

De concessie van Draps liep ten einde en hij had op voorhand al aangegeven geen aanvraag tot verlenging meer te zullen doen. Er werd geen nieuwe aanbesteding uitgeschreven.

IMALSO, het ontwikkelingsbedrijf voor de Antwerpse Linkeroever, nam op 1 oktober 1960 het beheer opnieuw over en besloot om het bungalowpark af te breken. Het plaatselijke actiecomité kon een verlenging van negen jaar uit de brand slepen, maar dat was slechts uitstel van executie.

In 1969 moest het bungalowpark worden afgebroken. De enige uitzondering betrof een aantal bungalows in de zogenaamde nieuwe wijk: in de Floralaan, Cornuslaan, Essenlaan en Kersenlaan. De bewonende eigenaars van die bungalows mochten voor onbepaalde tijd blijven. Vertrokken of stierven zij, dan moest de bungalow alsnog weg. Van het voormalig vakantie- en woondorp waren er in 1979 nog achtentwintig bungalows over. In december 1987 was dat aantal al gedaald tot achttien, nu in 2011 zijn er nog drie bewoond.

Voor de andere inwoners van de plage viel het zwaard van Damocles. Met pijn en tranen braken de bungalowbewoners hun huisje af. Wat nog overbleef, werd door de bulldozer met de grond gelijk gemaakt.

Voor sommige bewoners eindigde het avontuur zoals het ooit begon: met een tent of een caravan op een kampeerterrein in de bocht van de Schelde.

wonen op Linkeroever

— De intercommunale IMALSO begon met de systematische ophoging van het hele gebied en de afbraak van bestaande bebouwing. Er kwamen nieuwe straten en verbindingswegen, waarbij men zich onder andere liet inspireren door het urbanisatieplan van de Zwitsers-Franse architect Le Corbusier. Behalve villa's verschenen begin jaren 1950 de eerste wijken met sociale woningbouw. Enkel de Sint-Annakerk bleef bewaard tot ook dit gebouw in 1969 gesloopt werd en plaats maakte voor een moderne kerk. Het kerkje Onze-Lieve-Vrouw-ter-Schelde, dat aan de plage lag, werd in 2000 door een brand getroffen en afgebroken. Het voorportaal bleef wel behouden en wordt nu als Mariakapel gebruikt.

Eind jaren 1950 werden de eerste flatgebouwen opgetrokken. De zogenaamde Amelinckxflatgebouwen (genoemd naar de aannemer, die later failliet ging) werden in de jaren 1960 in snel tempo gebouwd. Begin jaren 1970 verrees de wijk Europark (met onder meer de 25 verdiepingen hoge Chicagobuilding), de moderne Sint-Lucaskerk en een openbare bibliotheek.

1960
1969

twee bewonerskaarten uit 1960, ondertekend door uitbater Draps

de aanpassings-jaren

Speelplein en Radio Minerva

Met het Sigmaphan kreeg Sint-Anneke een nieuwe dreun te verwerken. Dit plan kwam tot stand na de zware overstromingen van 1976. De Scheldedijken worden hierdoor flink verhoogd. Voor Sint-Anneke waren de gevolgen dramatisch: het mooie zicht op de rivier verdween voorgoed.

Toch kreeg men de Sint-Annekeplage niet klein. Achter de cafés aan de Kastanjelaan werd een groot speelplein aangelegd, waar de campingjeugd zich goed kan uitleven. In het zomerseizoen organiseert de stad er heel wat evenementen. En begin jaren 80 vestigt *Radio Minerva* zich, tot groot vermaak van de Antwerpse senioren, in een gebouw naast de voormalige *cremerie Roma*, het huidige *café Minerva*.

In 1999 eindigde de concessie van IMALSO. De Vlaamse Gemeenschap neemt sindsdien het onderhoud van de tunnels onder haar hoede, de stad ontfermt zich over Sint-Annekestrand.

Wandelen langs de Schelde

Aan de noordelijk gelegen wandeldijk bevinden zich nog steeds de nodige recreatiefaciliteiten (openluchtzwembad, horeca, camping). Van de plage tot aan het openlucht Ankermuseum (ook *boeienweide* genoemd) en de Sint-Annatunnel kun je langs de Schelde wandelen. Naast het wandelpad bevinden zich rustbanken, speeltuigen en een monument voor wijlen koning Boudewijn (van architect Jo Crepain en beeldhouwer Wilfried Pas). Het wandelpad loopt verder door tot de watersportplas Galgenweel, waar verschillende clubs gevestigd zijn. In het westen liggen het Sint-Annawandelbos en het vogelbroedgebied Blokkersdijk.

mosselen oep Sint-Anneke

— De inwoners van het voormalige dorp Sint-Anna op Linkeroever hebben altijd bekend gestaan als *de mosselen*. En terecht, want nog steeds komen Antwerpenaars naar de plage afgezakt om er mosselen te eten. "Mosselen oep Sint Anneke eten" is dan ook een begrip in Antwerpen en omgeving. In restaurant De Zeester op de Wandeldijk kun je volgens kenners een lekkere portie mosselen op Sint-Annekes wijze eten.

1969
2011

Vandaag de dag is het minder druk op Sint-Anneke. Maar dankzij het zachte Scheldebriesje is het er heerlijk toeven bij warm weer. Antwerpenaars gaan nog altijd oep Sint-Anneke mosselen eten. En sinds burgemeester Patrick Janssens een douche op het strand liet plaatsen, is waterpret voor kinderen gegarandeerd. Meer moet dat niet zijn.

Nit het fotoalbum

— De jeugd ging 's avonds, onder het mom van een eindje te gaan fietsen, het strand en omgeving onveilig maken. Onder de luifel van Parein's bingostand of onder de Flandriabrug, bij laagtij en uit het zicht van de Wandeldijk, werd stiekem een eerste sigaretje gerookt en gaven verliefde koppeltjes elkaar de eerste schuchtere kusjes.

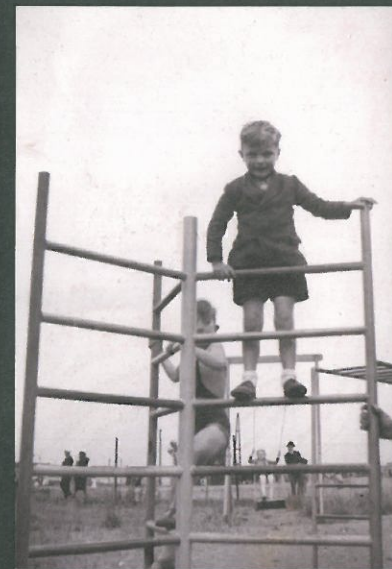
— In begin jaren 1950 voerden twee groepen jeugd – *de Kreek* en *den Draad* – een soort bendeoorlog, waar soms rake klappen werden uitgedeeld. De wapenstilstand kwam er toen iedereen lid werd van de jeugdafdeling van de Red Star Cano Club.

— De over de Schelde klinkende dansmuziek van de uit Vlissingen terugkerende Flandriaboten was hét sein om snel weer naar huis te gaan.

— Op een zandvlakte genaamd *de plak*, tussen de Elzenlaan en de Eikenlaan, konden kinderen naar hartenlust spelen, voetballen en ravotten.

het verenigingsleven

COLOFON

Deze uitgave verscheen naar aanleiding van de tentoonstelling:

Sint-Anneke Plage

Herinneringen aan het vakantie- en woondorp van Sint-Annastrand in ontmoetingscentrum Top Hat van 7 - 15 mei 2011

Samenstelling

Josée Gevaerts i.s.m. stad Antwerpen

Redactie, beeldredactie en vormgeving stad Antwerpen

Al het beeldmateriaal werd met ter beschikking gesteld door

Maria BRAEM, Henri - Louisette VAN DER VEE - BREUGELMANS, Hugo BUYLE, Jos en Gilberte CLAUWERS - VAN LINDEN, Marcel en Martha BRAEM - AERTS, Henri en Jeanine THYS - AERTS, Gerard en Josée BRAEM - GEVAERTS, Norbert DE WOLF, Hélène VAN DEN OEVER, Pol en Maria NASSEL - VAN DEN OEVER, Camiel WIGGERS, Haribert STRIJBOOL, Edmond en Mieke MEYLEMANS - STOCKEN, Viviane LAFON, Monique GEENRITS, Mitje VAN MIERLO, mevr. VAN DE PARRE, mr. HELLEMANS, mr. LOOSSENS, Remy BORREY, Julien MEWIS, Jan DE VRIENDT en Danny VAN STEEN

Met bijzondere dank aan volgende vrijwilligers voor hun aanstekelijk enthousiasme en warme samenwerking.

Martha, Marcel, Josée, Gerard, Gust, Ria, Jan en Danny.

Bronnen

Van Peel E., *Van oever tot oever*, 1969.
De Kempeneer M., *De Sint Annekensboot*, 1982.
Lauwers F., *Oud Sint-Anneke herleeft*, 1983.
De Winter H., *Onze-Lieve-Vrouw-ter-Schelde*, 1988.
Poppe O., *Lief en leed op het oude Sint-Anneke*, 1988.
Van Peel E., *100 jaar: HH. Anna en Joachim. Antwerpen Linkeroever 1893-1993*, 1994.
Tijds R., *Antwerpen. Historisch portret*, 2001.
Lauwers F., *Antwerpen, een terugblik. En op Sint-Anneke mosselen*, 2002.
Kockelberg G., *Hoekjes en kantjes van Burcht, Zwijndrecht en Sint-Anneke*, 2003.
Ennekens K., *Verhalenbazaar. Vakantie-herinneringen van 1930 tot 1980*, 2008.
Stadsarchief Antwerpen (samenstelling), *Het grote geschiedenisboek van Antwerpen*. 2010.

NAWOORD

In deze brochure waren de spots op Antwerpen-Strand gericht. In hun warmte koesteren zij de gebeurtenissen, belevenissen en herinneringen.

In hun lichtstraal houden zij die nostalgische periode vast. Als de spots worden gedooft, zullen voor hen die het meemaakten de beelden niet vervagen, ze blijven in het geheugen verankerd.

Voor hen zal die plek voor immer verbonden blijven

*... met Schelde en zand,
... met geurende ligustrum,
... met ruisende populieren,
... met spel en vriendschap.*

Josée Gevaerts

D/2011/0306/108